

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Colonel Dr. Constantin MOSINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea, 2020
Cartea Mea, e și a Tal ISSN 2734-6889; ISSN_L 2734-6889

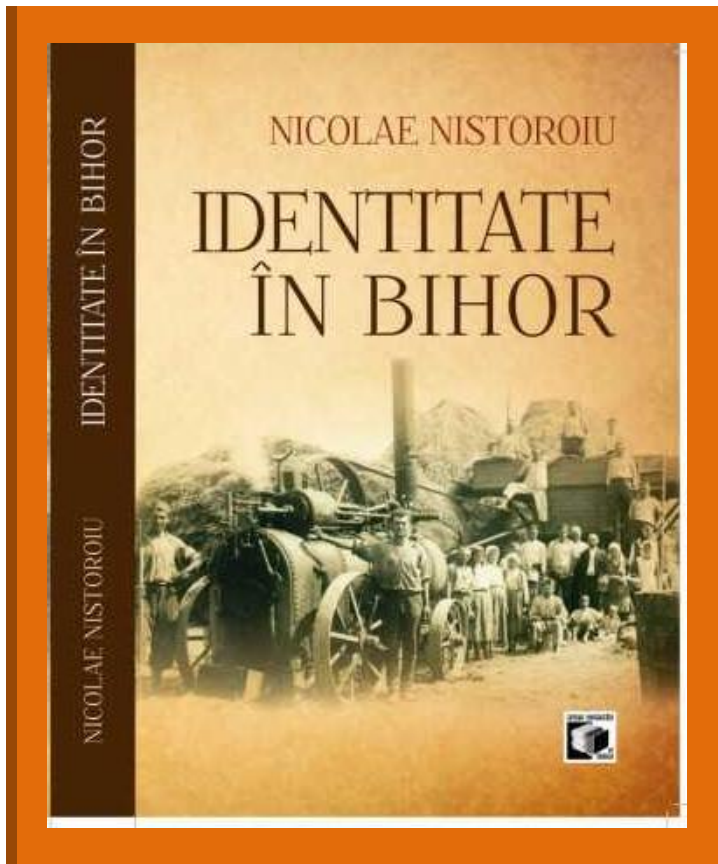
AVRAM IANCU - 200!

Nr. 6 (46/iunie 2024)

Nicolae NISTOROIU, Identitate în Bihor. Studiu de caz: satul Sârbi

Orlando BALAȘ

La Editura Universității din Oradea a apărut, recent, o remarcabilă lucrare multidisciplinară despre satul modern din Bihor, semnată de doctorul în istorie Nicolae Nistoroiu.

Lucrarea se deschide cu o scurtă prezentare istorică și geografică a ducatului bihorean, cu o detaliere a zonei Văii Almașului. O bună parte din introducere este alocată prezentării stadiului cercetării acestei teme, autorul trecând în revistă contribuțiile istoricilor și cercetătorilor Ioan Crișan, Liviu Borcea, Barbu Ștefănescu, Bodo Edith, Ioan Ciorba, Viorel Faur, Ion Zainea, Diana Iancu, Florian Dudaș, Ioan Godea, Aurel Chiriac, Cristian Apati, Blaga Mihoc, Ioan Goman, Vasile Todinca, Miron Blaga, Octavian Blaga și alții.

Autorul cunoaște foarte bine nu doar bibliografia și stadiul cercetării temei, ci stăpânește și metodele de cercetare adecvate atât pentru partea de studiu istoric monografic, cât și pentru domeniile conexe investigației istorice, respectiv toponimia, onomastica și patronimia. Remarcabilă este și acuratețea citării surselor în diferite limbi, în special maghiară,

relevantă pentru zona și perioada cercetată.

În vederea realizării acestui studiu cu aspirații de exhaustivitate, Nicolae Nistoroiu a prelucrat surse inedite, descoperite în fondurile arhivistice aflate în custodia Arhivelor Naționale – Serviciul Județean Bihor, și surse editate, respectiv culegeri de documente și lucrări științifice legate de tema abordată, dicționare românești și ungare, precum și presa vremii (publicațiile „Biserica și Școala”, „Familia”, „Tribuna Poporului”, „Gazeta Oficială”, „Crișana”). La acestea s-au adăugat cercetarea în teren și interviurile luate unor persoane în vârstă originare din Sârbi, pe parcursul anilor 2018-2019.

Un prim capitol este dedicat evoluției bisericii locale, de la parohia ortodoxă consemnată în secolul al XVII-lea la apariția cultelor neoprotestante din secolul XX, și dezvoltarea învățământului în localitate, de la școala confesională ortodoxă în limba română la școala de stat cu predare în limba maghiară, în timpul dualismului austro-ungar, iar apoi revenirea la predarea în limba română după 1918.

Un alt capitol tratează onomastica locuitorilor din Sârbi, dar și de pe întreg teritoriul județului Bihor, autorul vădind bune cunoștințe și abilități lingvistice în explicarea diferitelor patronime și porecle pe care le aveau țăranii bihoreni. În același capitol, autorul vorbește despre linia dinastică țărănească, în care identifică o formulă identitară specifică satului românesc din Crișana.

Date foarte precise sunt valorificate și prezentate în capitolul dedicat stării civile și datelor cardinale ale vieții sătenilor – nașterea, căsătoria și moartea – care sunt culese din documentele laice și bisericești. Ele punctează cu precizie și evoluția compoziției etnice a localității, de la o populație exclusiv românească la una mixtă, în care apar treptat mici comunități slovace, maghiare și evreiești.

Un capitol deosebit de interesant, inclusiv pentru publicul larg, este cel de istorie orală, în care se relatează mai ales evenimente din timpul războiului, inclusiv implicarea locuitorilor satului în acțiunile beligerante. Foarte grăitoare – și în acord cu datele confirmate de istorici din întreaga lume – este atitudinea de respingere pasivă a războiului de către simplii soldați implicați fără voia lor în conflagrație, care trebuiau să-și împace propriile principii morale cu datoria față de țară. Martorii intervievați arată că atât ei, cât și alți consăteni înrolați, au dat dovadă de reținere și de umanism în momentul confruntării armate, refuzând să tragă direct spre inamic. La pagina 206 este relatată

AVRAM IANCU - 200!

Nr. 6 (46/iunie 2024)

mărturia din 1982 a lui Gheorghe Pop („Ghiurca Petrii Bălăian“) despre moartea pe front a consăteanului său Gavril Dudaș. Acesta ar fi făcut exces de zel, în prima linie, și a fost luat la țintă de un lunetist din Armata Roșie, care a reușit să-l doboare. Săteanul citat de autor interpretează acest fapt din perspectiva preceptului conform căruia „cel ce ridică sabia, de sabie va pieri!“

O treime din carte este dedicată apoi unui amplu studiu lingvistic și antropologic, care inventariază și detaliază atât viața de zi cu zi, preocupările și activitățile locuitorilor, etimologia numelor de localități din Bihor, cât și graiul vorbit de ei. Un subcapitol de 50 de pagini îl constituie un dicționar de regionalisme din satul Sârbi.

Lucrarea descrie nu numai niște realități măsurabile, cum ar fi datele statistice, cadastrale, de stare civilă etc., ci și o evoluție a mentalităților unei comunități, determinată de transformările sociale care au avut loc de-a lungul timpului, în contextul istoric concret, de la starea de iobăgie la statutul de țărani liberi proprietari de pământ, de la perioada feudală la ocupația habsburgică și apoi dualistă și în cele din urmă la apartenența la Regatul României și la statul român comunist. Autorul remarcă faptul că indivizii s-au adaptat într-un ritm diferit, comunitatea nefiind omogenă, ci eterogenă, cu valori și concepții diferite.

Lucrarea recentă este o ediție revăzută și adăugită, după ce a apărut într-o primă variantă la Editura Primus, în anul 2021. Anterior, autorul a mai publicat următoarele lucrări științifice: „Contribuții la istoria învățământului românesc din Bihor (1900-1918)“, apărută la Editura Arca în 2012, și „Cetatea medievală de pământ de la Almașu Mic (comuna Sârbi, județul Bihor)“, apărută la Editura Primus în 2019.

Orlando Balaș